

Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Akrabalar Arasında Yapılan Satışların Muvazaalı Olduğuna İlişkin Fiili Karine ve Güncel Yargı Kararlarındaki Durum^(*)

The Presumption of Collusion in Sales Between Relatives in the Liquidation of the Regime of Acquired Property and the Current Situation in Judicial Decisions

Ayşenur ŞAHİN CANER^(**)

Öz:

Türk Medeni Kanunu m.222/III hükmü ile edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin kanuni bir karine getirilerek, bir eşin bütün mallarının aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal olacağı kabul edilmiştir. Bu hüküm gereğince, edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde mal rejiminin geçerli olduğu dönemde eşlerden biri adına satın alınan malın kanuni karine gereği edinilmiş mal olarak kabul edilmesi gerekir. Ancak uygulamada bazı kararlarında Yargıtay, bu kanuni karine yerine eşlerden birinin akrabaları ile yapmış olduğu satış sözleşmelerinin hayatın olağan akışına göre, fiili karine gereği, bağışlama kabul etmiş ve bu karinenin aksini, yani parasını vererek gerçek anlamda satın alındığını iddia eden eşin iddiasını ispatla yükümlü olduğu yönünde kararlar vermiştir. Güncel kararlarında ise Yargıtay isabetli şekilde, edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde satın alınan malların kanuni karine gereğince edinilmiş mal olduğunu kabul etmiş ve aksini iddia edenin bu iddiasını ispatla yükümlü olduğu yönünde kararlar vermiştir. Eşlerden birinin akrabasıyla yapmış olduğu satış sözleşmesini fiili karine gereğince muvazaalı kabul edip bu satışı bağışlama ve dolayısıyla iktisap edilen mal varlığı değerini kişisel mal olarak kabul etmek yerine, kanuni karineyi uygulayarak edinilmiş mal olarak kabul etmek zayıf eşin korunması amacına daha uygun bir yorum olacaktır. Edinilmiş mal karinesinin aksini iddia eden ise TMK m.6 ve HMK m.190 hükümleri gereğince bunu ispat etmek zorundadır.

---

^(*) Araştırma Makalesi / *Research Article*
Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 29.12.2024
Yayınlanmasının Kabul Edildiği Tarih: 30.01.2025
DOI: <https://doi.org/10.58733/imhfd.1609495>

Bu makaleye atf için: ŞAHİN CANER, Ayşenur, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Akrabalar Arasında Yapılan Satışların Muvazaalı Olduğuna İlişkin Fiili Karine ve Güncel Yargı Kararlarındaki Durum”, *İMİHFD*, C. 10, S. 1, 2025, s. 321-341

^(**) *Dr. Öğr. Üyesi*, Bursa Uludağ Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı, Bursa - Türkiye
E-posta: aysenurcaner@uludag.edu.tr
Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-7443-8617>

Anahtar Kelimeler:

Edinilmiş Mal karanesi, Fiili Karine, Mal Rejiminin Tasfiyesi, Eşlerin Malları, İspat.

Abstract:

Article 222/III of the Turkish Civil Code introduces a legal presumption regarding the regime of participation in acquired property, whereby the property of one spouse is presumed to be acquired property until proven otherwise. According to this provision, in the liquidation of the participation in acquired property regime, any property purchased in the name of one spouse during the period when the property regime was in effect should be considered as acquired property under the legal presumption. However, in some of its rulings, the Court of Appeals (Yargıtay) has accepted contracts made with the relatives of one spouse as donations based on a factual presumption in line with the ordinary course of life, rather than applying the legal presumption. In such cases, the spouse who claims that the property was purchased for a monetary value is burdened with the proof to refute the claim of donation. In its more recent decisions, however, the Court of Appeals has correctly accepted that properties acquired during the period in which the participation in acquired property regime was valid should be treated as acquired property based on the legal presumption, and the burden of proof lies with the spouse challenging this presumption. Rather than accepting a sales contract made with the relative of one spouse as a collusion and treating the acquisition of property as a gift-thus considering the acquired property as personal property-applying the legal presumption and treating it as acquired property would be a more suitable interpretation in line with the objective of protecting the weaker spouse. Those who challenge the presumption of acquired property are obligated to prove their claims under Articles 6 of the Turkish Civil Code (TMK) and 190 of the Civil Procedure Code (HMK).

Keywords:

Presumption of Acquired Property, Factual Presumption, Liquidation of the Property Regime, Spouses' Property, Burden of Proof.

GİRİŞ

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde eşlerin veya mirasçılarının diğer eşin edinilmiş malları üzerinden hesaplanan artık değerın yarısı üzerinde sahip oldukları alacak hakkı, katılma alacağıdır. Eşlerin sadece edinilmiş malları, değerleri üzerinden paylaştırmaya tabi olup; kişisel malları paylaşım dışında bırakılmaktadır. Bu noktada çalışmamızın esasını oluşturan eşlerin akrabalarıyla yapmış oldukları satış sözleşmeleri ile iktisap ettikleri malvarlığı değerlerinin hangi mal kategorisine dahil edildiğinin belirlenmesi oldukça önem arz etmektedir.

Çalışmamızın esasını eşlerden birinin akrabaları ile yapmış olduğu satış sözleşmesi ile elde ettiği malvarlığı değerinin edinilmiş mal mı yoksa kişisel mal mı olduğunun tespitinde, akrabalar arası satış sözleşmelerinin gerçek bir satış sözleşmesi niteliğinde olmadığı ve muvazaalı işlem olarak görülmesi gerektiğine ilişkin uygulamada bazı yargı kararlarıyla kabul edilen fiili karinenin edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde uygulama alanı bulup bulmayacağı oluşturmaktadır. Bu nedenle çalışmada öncelikle genel olarak edinilmiş mallara katılma rejimi ve eşlerin malları incelendikten sonra edinilmiş mallara katılma reji-

minin sona ermesi ve tasfiyesi üzerinde durulacaktır. Çalışmanın devamında fiili karineyi kabul eden Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin konuya ilişkin vermiş olduğu kararları incelendikten sonra; edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde bu fiili karineyi kabul etmeyen Yargıtay 2. Hukuk Dairesi kararlarına yer verilecek ve çalışma kanaatimizin açıklanmasıyla tamamlanacaktır.

I. GENEL OLARAK EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİ VE EŞLERİN MALLARI

Mal rejimi, evlilik öncesinde ve evlilik süresince edinilen mallar üzerinde eşlerin hakları ve borçlarına ilişkin düzenlemeyi ifade etmektedir¹. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun dördüncü bölümünün birinci ayrımında mal rejimlerine ilişkin genel hükümler düzenlenmektedir. TMK m.202 hükmü gereğince eşler mal rejimi sözleşmesiyle mal ayrılığı, paylaşmalı mal ayrılığı veya mal ortaklığı rejimlerinden birini seçmemişlerse, eşler arasında yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi uygulama alanı bulacaktır.

Türk Medeni Kanunu m.218 gereğince edinilmiş mallara katılma rejimi eşlerin kişisel malları ve edinilmiş mallarını kapsamaktadır ve bu ayrım özellikle mal rejiminin tasfiyesi ve katılma alacağının tespiti bakımından oldukça önem arz etmektedir².

Kanun koyucu TMK m.219/I'de edinilmiş malı, "*her eşin bu mal rejiminin devamı süresince karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleridir*" şeklinde tarif etmiştir. Hükümde yer alan eşlerin "*karşılığını vererek*" elde ettiği malvarlığı değerleri ise eşlerin yasal mal rejiminin devam ettiği sürece karşılığını bir şey yapma, verme veya bir şey yapmaktan kaçınma şeklinde verdikleri her türlü kazanımları ifade etmektedir³. Türk Medeni Kanunu m.219/II'de sınırlı sayıda olmayacak şekilde⁴ eşlerin edinilmiş malları "*Bir eşin edinilmiş malları özellikle şunlardır: 1. Çalışmasının karşılığı olan edinimler, 2. Sosyal güvenlik*

¹ KILIÇOĞLU, Ahmet M., **Aile Hukuku**, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2022, s. 223; doktrinde mal rejimi eşler arasındaki mali ilişkilerin düzenlenmesi şeklinde de tarif edilmiştir, bakınız AKINTÜRK, Turgut / ATEŞ, Derya, **Aile Hukuku**, 24. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2022, s. 144.

² AKKURT, Sinan Sami, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, **Medeni Hukuk II, Aile Hukuku**, Editör: Metin İkizler, Özlem Tüzüner, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, İstanbul, 2024, s. 274; doktrinde eşlerin mallarının edinilmiş mallar, kişisel mallar ve paylı mallar şeklinde üçlü bir ayrıma tabi tutulması gerektiğine ilişkin görüş için bakınız, AKINTÜRK / ATEŞ, s. 155.

³ KILIÇOĞLU, s. 268; ACABEY, Mehmet Beşir, "Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Mal Grupları-İspat Kuralları ve Eşlerin Paylı Mülkiyeti Altındaki Mallara İlişkin Düzenlemeler" **DEÜHFD**, Y. 2007, C. 9, s. 499; AKINTÜRK / ATEŞ, s. 158; ACAR, Faruk, **Aile Hukukumuzda Aile Konutu, Mal Rejimleri ve Eşin Yasal Miras Payı**, 6. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 221; AKKURT, s. 277.

⁴ AKKURT, s. 278.

veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler, 3. Çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar, 4. Kişisel mallarının gelirleri, 5. Edinilmiş malların yerine geçen değerler” şeklinde hükme bağlanmıştır. Bu hüküm gereğince eşlerin edinilmiş mallara katılma rejiminin başladığı tarihten sona erdiği tarihe kadar edindiği malvarlığı unsurları edinilmiş mal sayılır. Diğer bir ifadeyle eşlerin karşılığını emek, para veya diğer malvarlığı unsurları ile vererek sağladığı edinimler edinilmiş maldır. TMK m.219/II gereğince eşlerin fikri veya bedeni emeğiyle elde ettiği edinimler, sosyal güvenlik veya sosyal yardım kurum ve kuruluşlarının veya personele yardım amacı ile kurulan sandık ve benzerlerinin yaptığı ödemeler, eşlerden birinin beden bütünlüğünün ihlali sonucunda çalışma gücünün kaybı nedeniyle ödenen tazminatlar ile eşlerin kişisel mallarının gelirleri ve kişisel malların doğal veya hukuki ürünleri de edinilmiş maldır⁵.

Kanun koyucu TMK m.220 hükmü ile eşlerin kişisel mallarını “1. Eşlerden birinin yalnız kişisel kullanımına yarayan eşya, 2. Mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya bir eşin sonradan miras yoluyla ya da herhangi bir şekilde karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleri, 3. Manevi tazminat alacakları, 4. Kişisel mallar yerine geçen değerler” şeklinde düzenlemiştir. Bu hüküm gereğince eşlerden birinin ihtiyaçlarına yönelik olan, gelir getirmeyen ve diğer eşin veya aile üyeleri tarafından kullanılmayan eşyalar kişisel maldır⁶. Doktrinde bir eşyaya kişisel kullanım eşyası niteliği kazandıran hususun o malın özgülenme amacı olduğu ifade edilmiştir. Bu anlamda bir malın kişisel mal sayılmasında onun finansmanındaki kaynak değil, kullanım amacı esas alınmaktadır. Bu nedenle eşlerin edinilmiş mallarından finanse edilen bir mal eşlerden birinin kişisel kullanımına tahsis edilmişse, kişisel mal sayılır. Ancak önemle ifade olunmalıdır ki eşlerin mesleklerinin icrası için gerekli olan eşya, kişisel kullanmaya yarayan eşya kapsamında değildir⁷.

⁵ Eşlerin kanuni edinilmiş mallarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bakınız, HAUSHEER, Heinz / REUSSER, E. Ruth / GEISER, Thomas, BK-Berner Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, **Das Familienrecht, Das Eherecht, Das Güterrecht der Ehegatten**, 1992, ZGB art.197, N.14; DURAL, Mustafa / ÖĞÜZ, Tufan / GÜMÜŞ, Mustafa Alper, **Türk Özel Hukuku Cilt III, Aile Hukuku**, 17. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022, s. 223 vd.; GÜMÜŞ, Mustafa Alper, **Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri (TMK m.185-281)**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008, s. 254 vd.; AKINTÜRK / ATEŞ, s. 157 vd.; KILIÇOĞLU, s. 268 vd.; AKKURT, s. 279 vd.

⁶ Eşlerin kanuni kişisel mallarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bakınız, DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, s. 226; GÜMÜŞ, s. 265 vd.; AKKURT, s. 283 vd.

⁷ DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, s. 226; KILIÇOĞLU, s. 275; AKKURT, s. 284; bu konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bakınız, ACABEY, s. 513 vd.

II. GENEL OLARAK EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNİN SONA ERMESİ VE TASFİYESİ

Türk Medeni Kanunu m.225'te edinilmiş mallara katılma rejiminin sona ermesi "*Mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer. -Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığına geçilmesine karar verilmesi hâllerinde, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer.*" şeklinde hükme bağlanmıştır. Bu hüküm gereğince eşlerden birinin ölümü ile edinilmiş mallara katılma rejimi sona ereceği gibi eşlerden birinin diğerine boşanma davası açması halinde de boşanma davasının açıldığı tarihte edinilmiş mallara katılma rejimi sona erecektir. Mevcut bir evliliğin mutlak veya nispi butlan sebepleriyle iptali talep edilmişse mutlak veya nispi butlan davasının açılmasıyla edinilmiş mallara katılma rejimi sona erecektir. Hakimden mal ayrılığı rejimine geçilmesi talep edilmişse mal rejimi, TMK m.225/II gereğince davanın açıldığı tarihten itibaren sona erecektir⁸.

Edinilmiş mallara katılma rejiminin sona ermesine bağlanan sonuç, mal rejiminin tasfiyesi aşamasına geçilmesidir. Sona eren edinilmiş mallara katılma rejiminde tasfiye, eşler arasında geçerlilik şekline tabi olmayan bir tasfiye anlaşmasıyla yapılabilir. Eşlerin tasfiye hususunda anlaşamamaları durumunda ise tasfiye eşlerden biri veya mirasçılara açılacak bir yenilik doğuran dava niteliğindeki tasfiye davası ile yapılır⁹.

Edinilmiş mallara katılma rejimi sona erip tasfiye aşamasına geçildiğinde eşlerin edinilmiş malları, değerleri üzerinden paylaştırmaya tabi tutulur. Bu paylaşım, eşlerin edinilmiş mallar üzerindeki mülkiyet veya sınırlı ayni haklarının paylaşımına ilişkin aynı bir paylaşım mahiyetinde olmayıp, eşlerden her birine diğerinin edinilmiş mallarının net değeri üzerinden hesaplanacak bir alacak hakkı (katılma alacağı) tanınmasına yönelik parasal bir paylaşım¹⁰.

Mal rejiminin sona ermesiyle birlikte her eşin paylaşımına tabi mallarının net değeri üzerinden hesaplanan alacak hakkı artık değer adı verilen kalem üzerinden her eş bakımından ayrı ayrı hesaplanır. Doktrinde artık değer, mal rejimi sona erdiğinde her eşin edinilmiş mallarının toplam değerine varsa TMK m.229'da hükme bağlanan bazı eklemeler ve TMK m.230'da hükme bağlanan

⁸ DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, s. 230, 231; AKINTÜRK / ATEŞ, s. 162, 163; GÜMÜŞ, s. 284, 285; KILIÇOĞLU, s. 287, 288; AKKURT, s. 294 vd.

⁹ DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, s. 232, 233; GÜMÜŞ, s. 288; AKKURT, s. 297.

¹⁰ AKKURT, s. 275, 283.

denkleştirmeler yapılarak bunlara ilişkin borçlar da düşüldükten sonra kalan net miktarı ifade etmektedir (TMK m.231). Her eşin veya eş ölmüşse mirasçılarının diğer eşin edinilmiş malları üzerinden hesaplanan artık değerın yarısı üzerinde sahip olduğu alacak hakkına ise katılma alacağı adı verilmektedir. TMK m.236/I.c.2 gereğince eşlerin karşılıklı katılma alacakları takas edilir. Daha fazla alacağı olan eş aradaki fark kadar diğerinden alacaklı olur¹¹.

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesine ilişkin TMK m.219 ve devamı hükümleri gereğince, devirlerin bedel karşılığı yapılan satış sözleşmeleri ile gerçekleşmiş olması halinde eşin katılma alacağını talep etmesi mümkündür. TMK m.220’de mal rejiminin başlangıcında eşlerden birine ait bulunan veya eşlerden birinin sonradan miras yoluyla ya da karşılıksız kazanma yoluyla elde ettiği malvarlığı değerleri kişisel mal olarak kabul edilmektedir¹².

A. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde İspat

1. Genel Olarak

Türk Medeni Kanunu m.222’de ispat kriterleri kabul edilerek edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiye sürecindeki ispat sorunlarının çözümüne ilişkin önemli bir düzenleme getirilmiştir. TMK m.222 “*Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür. -Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır. - Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir.*” şeklinde hükme bağlanmıştır. Bu kural mal rejiminin tasfiyesi aşamasında uygulama alanı bulan bir kuraldır¹³. Doktrinde hükmün amacının bir malvarlığı değeri-

¹¹ AKINTÜRK / ATEŞ, s. 173 vd.; AKKURT, s. 276; artık değer ve katılma alacağına ilişkin ayrıntılı bilgi için bakınız, KILIÇOĞLU, s. 345 vd.; AKINCI, Şahin “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Karşılaşılan Bazı Meseleler ve Çözüm Önerileri” Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, C. 22, S. 4, İstanbul, 2016, s. 169, 170; ACABEY, s. 493; Doktrinde katılma alacağına ilişkin TMK m.236 hükmünün eşlerin birbirlerinden mal kaçırmak amacıyla muvazaalı devirler yoluyla hukukun dolanılmasını tetiklediği ve TMK m.229 ve TMK m.241 hükümlerinin tasfiye süreci tamamlandıktan sonra ortaya çıkan gerçekleri çözmekten uzak olduğu ifade edilmiştir. Bu görüşe göre boşanma ve tasfiye sonrası eşlerden birinin kendisinden mal kaçırdığı ve mal rejimi süresi içinde mal edinebilecekken mal edinmeyen kişinin bu işlemlerinin öğrenmesinin neredeyse imkansız olması nedeniyle katılma alacağına ilişkin düzenlemelerin ihtiyaçlara ve hayat gerçeklerine uygun hale getirilmesi gerekmektedir, bakınız, ÜNAL, Akın “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine Eleştirel Bir Bakış”, *AHBVÜHFD*, Y. 2019, C. 23, S. 4, s. 127, 128.

¹² YÜCER AKTÜRK, İpek, “Hısımlar Arası Satış Sözleşmeleri ve Muvazaa”, Y. 2015, *EÜHFD*, C. 10, S. 2, s. 47.

¹³ HAUSHEER / REUSSER / GEISER, BK-Berner Kommentar, ZGB art.200, N.12; STECK Daniel / FANKHAUSER, Roland, *Scheidung*, Band: I, ZGB und Band II: Anhänge, FamKomm, 4. Auflage, 2022, ZGB art.200, N.7; DURAL / ÖGÜZ / GÜMÜŞ, s. 228; Murat Uyumaz “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde İspat ve Envanter” *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Y. 2017, C. 21, S. 3-4, s. 138.

nin eşlerden hangisine ait olduğunun ihtilaflı olması durumunda ispat yükünü ve ispat eksikliğinin sonuçlarını düzenlemek olduğu ifade edilmiştir¹⁴. TMK m.222 (art.200 ZGB) hükmü sadece eşler arasındaki uyumsuzluklarda değil, eşler ile eşlerin mirasçıları arasındaki uyumsuzluklarda veya eşler veya mirasçıları ile üçüncü kişiler arasındaki uyumsuzluklarda da uygulanabilecek bir hükümdür¹⁵. Önemle ifade olunmalıdır ki bu hüküm sadece mülkiyet hakkına ilişkin uyumsuzluklarda değil, sınırlı aynı haklar ve fikri mülkiyet haklarına ilişkin uyumsuzluklar bakımından da uygulama alanı bulacaktır¹⁶. Hüküm eşlerin malvarlığına (aktiflerine) ilişkin bir hüküm olup, eşlerin borçlarına ilişkin delil eksikliği durumunda eşlerin müştereken borçlu olmalarına sebebiyet vermeyeceğinden, bu durumda alacaklılardan her birinin hangi eşin borçlu olduğunu kanıtlaması gerekecektir¹⁷.

Türk Medeni Kanunu m.222/I'de (art.200/I ZGB) "*Belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür*" şeklinde düzenlenen bu hüküm, TMK m.6 (art.8 ZGB)'nın tekrarı mahiyetindedir¹⁸. Doktrinde bu hüküm gereğince bir malın eşlerden hangisine ait olduğunun ispatı hususunda, diğer fiili ve hukuki karinelerin kullanılabilmesi ifade edilmiş ve bu duruma ilişkin fiili karineye eşlerden birine akrabaları veya arkadaşları tarafından verilen hediyelerin o eşin malı sayılması gerektiği örnek olarak verilmiştir¹⁹.

Türk Medeni Kanunu m.222/II'de ise eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen malların onların paylı mülkiyetinde sayılacağı hükme bağlanmıştır. Doktrinde bu kurala "*paylı mülkiyet karinesi*" adı verilmiştir²⁰. Bu durumda eşler arasında TMK m.688 ve devamı hükümleri uygulama alanı bulacaktır²¹.

¹⁴ HAUSHEER / REUSSER / GEISER, BK-Berner Kommentar, ZGB art.200, N.6; JUNGO, Alexandra, **Personen-und Familienrecht art.1-456 ZGB-Partnerschaftsgesetz**, CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, 4. Auflage, 2023, art.200, N.1; NUSPLIGER, Isabelle, **ZGB Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch**, OFK-Orell Füssli Kommentar, 4. Auflage, 2021, N.1; STECK / FANKHAUSER, FamKomm, ZGB art.200, N.2.

¹⁵ HAUSHEER / REUSSER / GEISER, BK-Berner Kommentar, ZGB art.200, N.12; JUNGO, CHK-Handkommentar, ZGB art.200, N.1; STECK / FANKHAUSER, FamKomm, ZGB art.200, N.6.

¹⁶ HAUSHEER / REUSSER / GEISER, BK-Berner Kommentar, ZGB art.200, N.15; JUNGO, CHK-Handkommentar, ZGB art.200, N.2; NUSPLIGER, OFK-Orell Füssli Kommentar, ZGB art.200, N.2; STECK / FANKHAUSER, FamKomm, ZGB art.200, N.5.

¹⁷ HAUSHEER / REUSSER / GEISER, BK-Berner Kommentar, ZGB art.200, N.16; JUNGO, CHK-Handkommentar, ZGB art.200, N.2; STECK / FANKHAUSER, FamKomm, ZGB art.200, N.5, N.19.

¹⁸ NUSPLIGER, OFK-Orell Füssli Kommentar, ZGB art.200, N.2.

¹⁹ HAUSHEER / REUSSER / GEISER, BK-Berner Kommentar, ZGB art.200, N.18; JUNGO, CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, ZGB art.200, N.3.

²⁰ AKINTÜRK / ATEŞ, s. 159; KILIÇOĞLU, s. 280; AKKURT, s. 291; ACABEY, s. 529, 530.

²¹ HAUSHEER / REUSSER / GEISER, BK-Berner Kommentar, ZGB art.200, N.34; AKINTÜRK / ATEŞ, s. 159; KILIÇOĞLU, s. 280; AKKURT, s. 291; ACABEY, s. 529, 530.

Bir malın eşlerden hangisine ait olduğunun ispat edilememesi durumunda TMK m.222/II (art.200/II ZGB)'nin öngördüğü sonuç ortaya çıkacak ve söz konusu malvarlığının eşlerin paylı mülkiyetinde olduğu kabul edilecektir²².

Türk Medeni Kanunu m.222/III uyarınca bir malvarlığı değerinin hangi mal kategorisine dahil olduğu ispat edilemiyorsa, ilgili değer, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir. Doktrinde bu kurala “*edinilmiş mal karinesi*” de denilmektedir²³. Evlilik hukukuna ilişkin bu hüküm “*lex specialis*” olarak genel hükümlere göre öncelikli uygulama alanı bulacak bir hükümdür²⁴. Bu hüküm gereğince eşler maliki oldukları bir mal varlığının kişisel mal olduğunu ispatlayamadıkları takdirde, bu malvarlığı değerinin edinilmiş mal kesiminde yer aldığı kabul edilecektir²⁵. Örneğin, bir banka hesabındaki paranın eşlerden birinin kişisel malı olduğu ispat edilememişse, paranın edinilmiş mal olduğu kabul edilecektir²⁶. Doktrinde kanun koyucunun edinilmiş mal karinesini kabul etmesinin, edinilmiş mallara katılma rejimi ile uyumlu olduğu ve eşlerin birlikte elde ettikleri tüm değerleri paylaşması gerektiği düşüncesine dayandığı ifade edilmiştir²⁷.

Türk Medeni Kanunu m.222/III (art.200/III ZGB) hükmü ispat yüküne ilişkin bir düzenleme olup, bu hüküm hakimın bir dizi olgunun varlığa veya yokluğuna ikna olmaması durumunda uygulama alanı bulacak bir hükümdür. Bu nedenle ispat yüküne ilişkin bu hükmün uygulanabilmesi için bir malvarlığı değerinin hangi eşe ait olduğunun ihtilaflı olması şarttır²⁸. Eşler ya da üçüncü kişiler bir malvarlığı değerinin kime veya hangi mal kategorisine dahil olduğunu her türlü delille ispatlayabilirler²⁹. İspat hususunda mülkiyet ve sınırlı aynı hak karineleri gibi diğer karinelere de yararlanılabilir. Benzer şekilde iddia edilen hususun ispatı için resmi kayıtlara da başvurulabilir³⁰.

²² JUNGO, CHK-Handkommentar, ZGB art.200, N.3; NUSPLIGER, OFK-Orell Füssli Kommentar, ZGB art.200, N.5; STECK / FANKHAUSER, FamKomm, ZGB art.200, N.14.

²³ STECK / FANKHAUSER, FamKomm, ZGB art.200, N.17; HATEMİ, Hüseyin, **Aile Hukuku**, 9. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2021, s. 107; ACAR, s. 221; ACABEY, s. 5; ZEYTİN, Zafer, **Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi**, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 115; AKKURT, s. 291.

²⁴ HAUSHEER / REUSSER / GEISER, BK-Berner Kommentar, ZGB art.200, N.11.

²⁵ HAUSHEER / REUSSER / GEISER, BK-Berner Kommentar, ZGB art.200, N.18, N.39; NUSPLIGER, OFK-Orell Füssli Kommentar, ZGB art.200, N.6; STECK / FANKHAUSER, FamKomm, ZGB art.200, N.17; DURAL / ÖĞÜZ / GÜMÜŞ, s. 228.

²⁶ BGE 5C.52/2006; BGE 5C. 118/2004.

²⁷ JUNGO, CHK-Handkommentar, ZGB art.200, N.4.

²⁸ HAUSHEER / REUSSER / GEISER, BK-Berner Kommentar, ZGB art.200, N.11.

²⁹ KILIÇOĞLU, s. 281; AKKURT, s. 292; UYUMAZ, s. 141.

³⁰ AKKURT, s. 292.

2. Muvazaanın İspatı

a. Genel Olarak

Türk Borçlar Kanunu m.19/I'de muvazaa “*Bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradeleri esas alınır*” şeklinde hükme bağlanmıştır. Doktrinde muvazaa iki tarafın iradesi ile beyanları arasında istenerek meydana getirilen uygunsuzluk hali olarak tarif edilmiştir. Diğer bir ifadeyle muvazaa tarafların gerçekte istemedikleri bir sözleşmeyi üçüncü kişileri aldatmak amacıyla yapmalarıdır. Bu nedenle muvazaa tarafların üçüncü kişileri aldatmak amacıyla kendi gerçek iradelerine uymayan ve aralarında hüküm ve sonuç meydana getirmeyen bir görünüş yaratmak hususunda anlaşmaları olarak tarif edilmiştir³¹.

Doktrinde muvazaa mutlak muvazaa ve nispi muvazaa olarak ikili bir ayırma tabi tutulmuştur³². Mutlak muvazaa üç unsurdan oluşmaktadır ve bu unsurlar muvazaalı (görünürdeki) işlem, muvazaa anlaşması ve aldatma kastıdır. Nispi muvazaada ise bu üç unsura ek olarak, bir de gizli işlem bulunmaktadır. Muvazaanın ilk unsuru olan görünürdeki (muvazaalı) işlem tarafların üçüncü kişileri aldatmak için yapmış oldukları işlemdir. Tarafların görünürdeki işlemi sadece üçüncü kişileri aldatmak amacıyla yapmaları ve kendi aralarında hüküm ifade etmeyeceğine ilişkin anlaşmaları ise muvazaa anlaşması unsurunu oluşturur³³.

³¹ Von TUHR, Andreas / PETER, Hans, **Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts Band I**, 3. Auflage, 1984, s. 293; KRAMER, Erns A. / SCHMIDLIN, Bruno, **Allgemeine Einleitung in das schweizerische Obligationenrecht und Kommentar zu art.1-18 OR Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Allgemeiner Bestimmungen**, (Herausgeber: MEIER HAYOZ, Arthur), 1986, **BK-Berner Kommentar Band/Nr. VI/1/1**, art.18, N.105; MULLER, Christoph, art.1-18 OR mit allgemeiner Einleitung in das Schweizerische Obligationenrecht, **Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen**, BK-Berner Kommentar, (Herausgeber: AEBI MULLER, Regina E.), 2018, OR 18, N.312; EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 27. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 350; benzer yönde tanımlar için bakınız, TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993, s. 408; OĞUZMAN, Kemal / ÖZ, Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-1**, 16. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2018, s. 127; KILIÇOĞLU, Ahmet M., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 24. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2020, s. 234; ANTALYA, O. Gökhan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1,1**, 2. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019, s. 345, 346; GÜNERGÖK, Özcan / KAYIHAN, Şaban, **Borçlar Hukuku Dersleri (Genel Hükümler)**, 2. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2024, s. 179.

³² Von TUHR / PETER, s. 294; MULLER, BK- Berner Kommentar, OR 18, N.331, 332; KILIÇOĞLU, s. 237; GÜNERGÖK / KAYIHAN, s. 179; doktrinde muvazaa mutlak muvazaa, nispi muvazaa; tam muvazaa ve kısmi muvazaa şeklinde de ayırma tabi tutulmuştur, EREN, s. 409; doktrinde mutlak muvazaa yerine basit muvazaa, nispi muvazaa yerine ise nitelikli muvazaa ifadeleri de kullanılmaktadır, ANTALYA, s. 348.

³³ Muvazaanın unsurlarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bakınız, KRAMER / BRUNO, BK- Berner Kommentar, art.18, N.110 vd; MULLER, BK- Berner Kommentar, OR 18, N.331 vd; ANTALYA, s. 346 vd; GÜNERGÖK / KAYIHAN, s. 180, 181; ADAY, s. 5 vd.

İspat yüküne ilişkin TMK m.6 hükmü muvazaalı satışlar bakımından da geçerli olup, satış sözleşmesinin muvazaalı olduğunu iddia eden kimsenin bu iddiasını ispat etmesi şarttır.

Kural olarak hukuki işlemlerde taraflar iddialarını dayandırdıkları olguları her türlü delille ispat edebilirlerse de muvazaanın taraflarca ispatı bakımından bu kurala sınırlama getirilmiştir. HMK m.200-201 gereğince taraflar, yazılı veya resmi şekilde yapmış oldukları bir sözleşmedeki muvazaayı ispat etmek için yazılı delil getirmek zorundadırlar. Taraflar muvazaa iddialarını tanıkla ispat edemezler³⁴. Ancak muvazaa anlaşmasının resmi şekilde yapılması halinde ispatın resmi senetle yapılması şart olmadığından, muvazaa iddiası yazılı senetle de ispat edilebilir³⁵.

Muvazaalı işlemin tarafları akraba olsa bile bu iddialarını ancak senetle ispat edebilirler. Diğer bir ifadeyle HMK m.203 gereğince senetle ispat kuralının istisnası olarak belirli derecedeki yakınların senetle ispatı gereken uyuşmazlıklarda tanık dinletebileceklerine ilişkin hüküm burada uygulanamaz. İddia sahibinin elinde bu yönde bir belge mevcut değilse ve bu iddiasını tanık dinletmek suretiyle ispat etmek ister ve karşı taraf bunu kabul etmezse, muvazaa iddiası ispatlanmamış olacağından, sözleşme muvazaa yapılmamış gibi geçerli kabul edilecektir³⁶.

Muvazaalı işlemin tarafı olmayan üçüncü kişilerden yazılı delil istemek mümkün olmadığından, üçüncü kişilerin muvazaa iddialarını tanık dahil her türlü ispat etmeleri mümkündür³⁷. Nitekim HMK m.203/1-d’de hukuki işlemlere ve senetlere karşı üçüncü kişilerin muvazaa iddialarında tanık dinlenebileceği hükme bağlanarak, bu kuralın senetle ispat zorunluluğunun istisnalarından olduğu kabul edilmiştir³⁸.

b. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Akrabalar Arası Satışlarda Muvazaanın İspatı Sorunu

(a) Genel Olarak

Akrabalar arası muvazaalı satışlara ilişkin neredeyse bütün yargı kararlarında atıf yapılan ve uygulamanın esasını oluşturan 27.03.1957 Tarih ve 1956/12 Esas 1957/2 Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu kararı çalışmamız

³⁴ EREN, s. 422; ANTALYA, s. 358; YÜCER AKTÜRK, s. 44.

³⁵ EREN, s. 421; YÜCER AKTÜRK, s. 44.

³⁶ KILIÇOĞLU, s. 239.

³⁷ EREN, s. 421, 422; OĞUZMAN, ÖZ, s. 130; ANTALYA, s. 357; YÜCER AKTÜRK, s. 44.

³⁸ KILIÇOĞLU, s. 240.

bakımından oldukça önem arz etmektedir. Bu kararda yüksek mahkeme özetle, akrabaya satışta ortada satış sözleşmesinin bir unsuru olan bedel zikredilmiş olsa bile bunu mücerret bir satış olarak kabul etme imkanı olmadığını; burada temlik edenin amacının malının bedelini almak değil, akrabalık ilişkisi nedeniyle akrabasını kendi yerine geçirmek olduğunu; benzer bir çok olayda bedel belirlenmesinin mirasçılarının tenkis davası açmalarına engel olmak amacıyla yapıldığını veya yapılan işlemlerin çoğu zaman muvazaalı olduğunu vurguladıktan sonra, burada tespiti zorunlu olan hususun tarafların amacını tayin olduğunu ve tarafların içinde bulunduğu durum ve koşullara göre tarafların amacına uygun şekilde sözleşmenin niteliğinin belirlenmesi gerektiğini kabul etmiştir. Bu kararda yüksek mahkeme, alıcının satıcının mirasçısı veya akrabası olması, bedelin düşük bulunması veya kendisine temlik olunan şahsın ödeme yeteneğinin bulunmaması gibi hususların sözleşmenin niteliğini ve vasfını tayin ve takdir hususunda yardımcı etkenler olduğunu da vurgulamıştır. Neticede yüksek mahkeme, müşterek mülkün paydaşlarının hissesini karı veya kocaya veya evlada veya akrabaya temlik etmesi halinde, şeklen satış akdi bulunsa bile gerçekte satıştan başka miras hukukuna ilişkin amaçlar veya bağışlama gibi değerlendirilerek hüküm tesis edilmesi gerektiği yönünde karar vermiştir³⁹. Yargıtay benzer yöndeki kararlarında da akrabalar arası satış sözleşmelerinin gerçek satış sözleşmesi olmadığını kabul ederek, bu sözleşmelerin bağış olarak değerlendirilmesi, yapılan tasarruf işleminin hayatın olağan akışına göre fiili karine olarak, bağış kabul edilmesi gerektiğine hükmetmiştir⁴⁰.

Yukarıda da ayrıntılı şekilde izah edildiği üzere edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde mal rejiminin sona ermesi ile birlikte tasfiye aşamasına geçilir ve tasfiyenin amacı eşlerin birbirlerinden talep edebilecekleri katılma alacağının tespitidir. Edinilmiş mallara katılma rejiminde eşlerin katılma alacağının belirlenmesi için eşlerden birine ait olan malvarlığı değerinin edinilmiş mal olması şarttır. Bu nedenle TMK'da edinilmiş mal ve kişisel mal ayrımı yapılmış ve sadece edinilmiş mallar üzerinde diğer eşin katılma alacağının olduğu kabul edilmiştir. Neticede edinilmiş mal kapsamında değerlendirilmeyen mal varlığı değerleri, diğer bir ifadeyle eşlerin kişisel malları, mal rejiminin tasfiyesinde hesaba katılmayacaktır. Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfi-

³⁹ Benzer yönde kararlar için bakınız, Yar. HGK, E. 2011/164, K. 2011/245, 29.04.2011; Yar. HGK, E. 2011/164, K. 2011/245, 29.04.2011; Yar. HGK, E. 2017/2269, K. 2021/56, 09.02.2021; Yar. HGK, E. 2012/239, K. 2012/411, 27.06.2012; Yar. 8. HD, E. 2009/6807, K. 2010/1649, 8.04.2010; Yar. HGK, E. 2017/1613, K. 2019/419, 9.04.2019; Yar. 8. HD, E. 2012/4517, K. 2012/6188, 26.06.2012; Yar. 8. HD, E. 2012/11057, K. 2013/7419, 20.05.2013; Yar. 8. HD, E. 2015/16956, K. 2017/6714, 9.05.2017, (www.hukukturk.com).

⁴⁰ YÜCER AKTÜRK, s. 39.

yesine ilişkin TMK m.219 ve devamı hükümleri gereğince, devirlerin bedel karşılığı yapılan satış sözleşmeleri ile gerçekleşmiş olması halinde ise eşin katılma alacağı talep hakkı olacaktır⁴¹.

Çalışmamızın esasını yukarıda açıklanan Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararında vurgulanan akrabalar arası satış sözleşmelerinin gerçek bir satış sözleşmesi niteliğinde olmadığı ve muvazaalı işlem olarak görülmesinin emaresi olduğuna ilişkin fiili karinenin edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde uygulama alanı bulup bulmayacağı oluşturmaktadır. Bu nedenle çalışmada YİBK'na uygun şekilde hüküm tesis eden Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin konuya ilişkin vermiş olduğu kararlar incelendikten sonra; edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde bu fiili karineyi uygulamayan Yargıtay 2. Hukuk Dairesi kararlarına yer verilecek ve çalışma kanaatimiz ile tamamlanacaktır.

(b) Yargıtay 8. Hukuk Dairesi Kararlarındaki Durum

Yargıtay 8. Hukuk Dairesi konuya ilişkin vermiş olduğu bir kararda, dairenin yerleşmiş uygulamasına göre mal rejiminin tasfiyesinde anne ve baba gibi yakınlar tarafından eşlere yapılan temlik işlemlerinin resmi kayıta bedelle yapılmış gibi gösterilse bile hayatın olağan akışına göre TMK m.220/II kapsamında karşılıksız kazandırma ve bir tür bağış işlemi niteliğinde olduğu, eşe geçen bu malvarlığının onun kişisel malı olduğu kabul edilse de bu fiili karinenin aksini, yani parasını vererek gerçek anlamda satın alındığını, tasarrufun karşılıksız kazandırma olmayıp karşılığı verilerek elde edildiğini, gerçek anlamda bir satış işlemi olduğunu iddia eden eşin başta satış bedelinin ödendiğine ilişkin ödeme kayıtları olmak üzere iddiasını güçlü ve inandırıcı delillerle ispatlaması gerektiğine karar vermiştir⁴². Konuya ilişkin benzer kararlarda da yüksek mahkeme eşlerden birinin anne veya babalarından gelen mallar söz konusu olduğunda satış gösterilse dahi bağış olarak değerlendirilmesini, bu tasarruf işleminin hayatın olağan akışına göre fiili karine gereği bağış kabul edilmesi gerektiğini; bu karinenin aksini, yani parasını vererek gerçek anlamda satın alındığını iddia eden eşin iddiasını ispatla yükümlü olduğunu ve kabul edilen bu fiili karine ile ispat yükümlülüğü altındaki tarafın değiştiğini, anne ya da babadan gelen mala ilişkin tasarrufun bağış değil de gerçek anlamda satış olduğunu iddia eden eşin, satış bedelinin ödendiğini ispat etmesi gerektiğine karar vermiştir⁴³.

⁴¹ YÜCER AKTÜRK, s. 46, 47.

⁴² Yar. 8. HD, E. 1827, K. 7402, 11.09.2019, KARAMERCAN, Fatih, **Katkı-Değer Artış Payı Katılma Alacağı Davaları**, 9. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2024, s. 182.

⁴³ Yar. 8. HD, E. 3140, K. 10197, 12.11.2019, KARAMERCAN, s. 182.

Yargıtay kararlarında edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde akrabalar arası satışların nispi muvazaalı olduğuna ilişkin fiili karinenin benimsenmesinin sonucu olarak akrabalar arası satış sözleşmelerinin muvazaalı olması nedeniyle görünürdeki satış sözleşmesi geçersiz kabul edilmektedir. Bu durumda ilgili satış sözleşmesine konu malvarlığı değerinin karşılıksız olarak edindiğine ilişkin varsayım devreye girmekte ve akrabalar arasındaki satış sözleşmelerinde tarafların gerçek iradelerinin bağışlama olduğuna ilişkin görüş ile de bu varsayım desteklenmektedir. O halde gizli işlem niteliğindeki bağışlama sözleşmesi kanunda öngörülen şekle uygun olarak yapılmışsa, eşlerden birinin evlilik içinde herhangi bir akrabasından edindiği malın karşılıksız olarak edindiği sonucuna varılmaktadır. Bu nedenle de ilgili malvarlığı değeri kişisel mal olarak nitelendirilmekte ve mal rejiminin tasfiyesinde hesaba katılmamaktadır. Gizli işlem mahiyetindeki bağışlama sözleşmesinin kanunda öngörülen şekilde yapılmaması durumunda ise bu işlem de görünürdeki işlem gibi hükümsüz olduğundan, herhangi bir malvarlığı devri de söz konusu olmayacak ve bu malvarlığı katılma alacağı talep edilen eşin mülkiyetinde bulunmadığından, katılma alacağına da konu olmayacaktır⁴⁴.

Doktrinde edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde akrabalar arası satış sözleşmelerinde muvazaa emaresi olduğuna ilişkin fiili karinenin kabul edilmesinin edinilmiş mallara katılma rejiminde uygulama alanı bulmasının hakkaniyete uygun olduğu, ilgili mal rejiminin yürürlüğe girmesindeki temel amacın, özellikle herhangi bir maddi geliri olmayan ve evliliğin devamı süresince eşinin edindiği malvarlığı değerlerine emeği ile katkıda bulunan kişilerin mağduriyetini önlemek olduğu ifade edilmiştir. Bu görüşe göre bu fiili karine ile bir taraftan kanunun amacı korunurken diğer taraftan bu amacın TMK m.2/II anlamında kötüye kullanılmasının engellenmiş olacaktır⁴⁵.

Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun 22.06.2021 tarihli ve 196 sayılı Kararı ile 28.01.2020 tarih ve 31022 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Yargıtay Büyük Genel Kurulunun 23.01.2020 tarih, 2020/1 sayılı işbölümü kararı uyarınca, eşler arasında mal rejiminden kaynaklanan (TMK m.202-281) davalar sonucu verilen hüküm ve kararları inceleme görevi 01.07.2021 tarihi itibarıyla Yargıtay 8. Hukuk Dairesi'nden alınarak Yargıtay 2. Hukuk Dairesine devredilmiştir.

⁴⁴ YÜCER AKTÜRK, s. 47.

⁴⁵ YÜCER AKTÜRK, s. 47, 48.

(c) Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin Güncel Kararlarındaki Durum

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi önceki kararlarında⁴⁶ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi kararlarına benzer şekilde, eşlerden birine anne veya babalarından gelen mallar satış olarak gösterilse dahi fiili karine gereği bağışlama olarak kabul edilmesi gerektiğine ve bu malların satış olduğunu iddia eden kişinin bunu ispatla yükümlü olduğuna karar vermesine karşın; yüksek mahkeme güncel kararlarında görüş değişikliğine giderek, fiili karine yerine kanuni karinenin uygulanmasını tercih etmiştir. Bu hususa ilişkin vermiş olduğu bir kararında Yargıtay⁴⁷ özetle “Somut olayda, mahkemece tasfiyeye konu ... taşınmazların kişisel mal olduğu, davacı-davalı kadının edinilmiş mal olduğunu ispatlayamadığı gerekçesiyle işbu taşınmazlar yönünden davanın reddine karar verildiği, tasfiyeye konu ... taşınmazın 245/875 hissesi ve ... taşınmazın 1/6 hissesi davalı-davacı erkeğin annesi E. Ç. adına kayıtlı iken 17.08.2005 tarihinde satış yoluyla davalı-davacı M. A. adına tescil edildiği anlaşılmalı, tasfiyeye konu taşınmazlar edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde davalı-davacı erkek adına satın alındığından, kanuni karine gereğince edinilmiş mal olup aksinin ispat külfeti davalı-davacı erkektedir (TMK madde 6, HMK madde 190). O halde, mahkemece, taşınmazların kişisel mal olduğuna yönelik ispat külfeti davalı-davacı erkekte olmasına rağmen, hatalı değerlendirme ile ispat külfetinin davacı-davalı kadında olduğunun kabul edilerek karar verilmesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir” şeklinde karar vermiştir.

Benzer şekilde başka bir kararında da Yargıtay 2. Hukuk Dairesi⁴⁸ özetle; “... Somut olayda, mahkemece tasfiyeye konu ... bağımsız bölümün kişisel mal olduğu, davalı-davacı kadının edinilmiş mal olduğunu ispatlayamadığı gerekçesiyle işbu taşınmaz yönünden davanın reddine karar verildiği, tasfiyeye konu ... bağımsız bölüm davacı-davalı erkeğin babası ... .. adına kayıtlı iken intifa hakkı üzerinde bırakılarak çıplak mülkiyetinin 10.03.2009 tarihine satış yoluyla davacı-davalı ... adına tescil edildiği anlaşılmalı, tasfiyeye konu taşınmaz edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde davacı-davalı erkek adına satın alındığından, kanuni karine gereğince edinilmiş mal olup aksinin ispat külfeti davacı-davalı erkektedir (TMK m.6, HMK m.190). O halde, mahkemece, taşınmazın kişisel mal olduğuna yönelik ispat külfeti davacı-davalı erkekte olmasına rağmen, hatalı değerlendirme ile ispat külfetinin davalı-davacı kadında

⁴⁶ Yar. 2. HD, E. 5506, K. 6245, 20.09.2021, KARAMERCAN, s. 183.

⁴⁷ Yar. 2. HD, E. 2022/3443, K. 2022/5629, 13.06.2022, (www.hukukturk.com).

⁴⁸ Yar. 2. HD, E. 2022/6906, K. 2022/9792, 30.11.2022, (www.hukukturk.com).

olduğunun kabul edilerek karar verilmesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir...” şeklinde karar vererek, edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde, akrabalar arasında yapılan satışların muvazaalı olduğuna ilişkin fiili karineyi kabul etmemiş; edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde akrabadan satın alınan malın kanuni karine gereğince edinilmiş mal olduğuna karar vererek, fiili karine yerine kanuni karineyi esas alarak hüküm tesis etmiştir.

(d) Kanaatimiz

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde akrabalar arasında yapılan satışların muvazaalı olduğuna ilişkin uygulamada kabul edilen fiili karinenin anlaşılması bakımından öncelikle karine ve karine türleri izah edilmelidir.

Karine, bilinen bir olgu veya olaydan bilinmeyen bir olgu veya olay hakkında sonuç çıkarılmasıdır. İspat açısından ise karine, belirli bir olgudan başka bir olgunun çıkarılması şeklinde tarif edilebilir. Karineler fiili karineler ve kanuni karineler olmak üzere ikiye ayrılır. Fiili karine, bir hukuk kuralıyla bağlı olmaksızın hakimın insanlar ve hayat konusundaki tecrübelerinden yararlanarak belli olmayan olgu karşısında sonuç çıkarmasıdır. Ancak önemle ifade olunmalıdır ki fiili karineler, ispat yükünü ters çevirmez⁴⁹. Diğer bir ifadeyle ispat yükü bakımından fiili karineler bir istisna teşkil etmediğinden, hukuk kuralının açık olduğu bir yerde fiili karineye dayanmak mümkün değildir⁵⁰. Doktrinde fiili karinelerin yanıltıcı olabileceği vurgulanarak hakimın fiili karineleri değerlendirirken çok dikkatli olması gerektiği de isabetli şekilde ifade edilmiştir⁵¹.

Kanuni karine ise bizzat kanunun belli bir olgudan belli olmayan bir olgunun varlığı sonucuna ulaşmasıdır⁵². HMK m.190/II’de “*Kanuni bir karineye dayanan taraf, sadece karinenin temelini oluşturan vakıya ilişkin ispat yükü altındadır. Kanunda öngörülen istisnalar dışında karşı taraf, kanuni karinenin*

⁴⁹ EDİS, Seyfullah, **Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri**, 1. Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara, 1979, s. 365; ALTAŞ, Hüseyin, “Munzam Zararda İspat Sorunu”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2001, C. 50, S. 1, Ankara, s. 127; TEKİNAY, Selahattin Sulhi, **Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku**, 6. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 190; OĞUZMAN, Kemal / BARLAS, Nami, **Medeni Hukuk**, 23. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s. 344; ERDOĞAN, İhsan / KESKİN, A. Dilşad, **Türk Medeni Hukuku**, Genişletilmiş 3. Bası, Ankara, 2020, s. 204; KAYIHAN, Şaban / GÜNERGÖK, Özcan / HÜSEYİN, İhsan, **Medeni Hukuka Giriş ve Türk Medeni Kanunu’nun Başlangıç Hükümleri**, 2. Bası, Umuttepe Yayınları, İstanbul, 2022, s. 284-286.

⁵⁰ ALTAŞ, s. 127.

⁵¹ TEKİNAY, s. 190.

⁵² EDİS, s. 365; TEKİNAY, s. 190; OĞUZMAN / BARLAS, s. 342; KAYIHAN / GÜNERGÖK / HÜSEYİN, s. 284.

aksini ispat edebilir” şeklinde düzenlenen hüküm uyarınca lehine bir karine bulunan kişi, karinenin temelini oluşturan olguyu ispat etmekle, iddiasını karineye dayalı olarak ispat etmiş sayılır. Bu halde bunun doğru olmadığını iddia edenin, karinenin aksini ispat etmesi gerekir⁵³. Bu nedenle doktrinde kanuni karinelerin ispat yükünü yer değiştiren kurallar olduğu ifade edilmiştir⁵⁴.

Kanuni karinenin kabulü ile belirli durumlarda istikrar sağlamak ve uyumsuzlukları kısa sürede çözmeye amacı güdülmektedir. Kanuni karinenin varlığının ispat yükünün dağılımına etkisi hususunda iki ihtimal vardır. Kanuni karine kesin ise aksinin ispatı mümkün olmamasına karşın, kanuni karine kesin değilse, aksinin ispatı mümkündür. Hukukumuzda kanuni karineler genel olarak kesin olmayıp, adi karine niteliğinde olduklarından, aksinin ispatı mümkündür. Kanuni karinelerin ispat yüküne etkisi ise bir olayda kanuni karineye dayanan kişiyi o konudaki iddiasını ispat yükünden kurtarmasıdır⁵⁵. Adi bir karinenin varlığı halinde karineye dayanmak isteyen tarafın sadece karinenin temelini oluşturan olguyu ispatlaması yeterlidir. Karinenin aksini iddia eden kişi ise bu iddiasını ispat ederek karineyi çürütebilir⁵⁶. Son olarak önemle ifade olunmalıdır ki somut uyumsuzluğun çözümüne ilişkin kanuni karinenin varlığı halinde hakim hukuk kurallarını kendiliğinden uygulamakla yükümlü olduğu gibi kanuni karineleri de kendiliğinde uygulamakla yükümlüdür⁵⁷.

Kanuni karinelere biri de TMK m.222/III’de hükme bağlanan ve bir eşin mal rejimi süresince edindiği bütün malların aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal olduğunu kabul eden karinedir. Her ne kadar doktrinde Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulunun 27.03.1957 tarihli ve 1956/12 esas, 1957/2 karar sayılı kararına atıf yapılarak, akrabalar arasında yapılan satış sözleşmelerinin gerçek bir satış sözleşmesi niteliğinde olmadığı ve muvazaalı işlem olarak görülmesinin emaresi olduğuna ilişkin fiili karinenin edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde de uygulama alanı bulacağı ifade edilse de kanaatimizce bu görüş isabetli değildir⁵⁸. Şöyle ki, edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde TMK m.222/III’de hükme bağlanan bir eşin bütün mallarının aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edileceğine ilişkin kanuni karine varken fiili

⁵³ ERDOĞAN / KESKİN, s. 203; KAYIHAN / GÜNERGÖK / HÜSEYİN, s. 285.

⁵⁴ TEKİNAY, s. 192.

⁵⁵ EDİS, s. 366, 367.

⁵⁶ ERDOĞAN / KESKİN, s. 305.

⁵⁷ EDİS, s. 368.

⁵⁸ YÜCER AKTÜRK, s. 47, 48.

karinenin uygulanması isabetli değildir. Yukarıda da ayrıntılı şekilde izah edildiği üzere edinilmiş mal karinesi kanuni bir karine olup, bu karineyi getiren kanun koyucunun amacı özellikle evlilik birliğine emeği ile katkıda bulunan eşin bu katkısını himaye etmektir. Eşlerden birinin akrabasıyla yapmış olduğu satış sözleşmesini fiili karine gereğince muvazaalı kabul edip bu satışı bağışlama olarak kabul etmek yerine, mal rejiminin devamı sırasında temlik edilen malları edinilmiş mal olarak kabul edip kanuni karineyi uygulamak zayıf eşin korunması amacına daha uygun bir yorum olacaktır.

Neticede edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde, mal rejiminin geçerli olduğu dönemde eşlerden biri adına satın alınan malın kanuni karine gereği edinilmiş mal olduğunun kabul edilip aksini iddia edenin TMK m.6 ve HMK m.190 hükümleri gereğince bunu ispatla yükümlü olması gerekir. Bu nedenle edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde akrabalar arasında yapılan satışların muvazaalı olduğunu iddia eden taraf, HMK m.200-201 gereğince, yazılı veya resmi şekilde yapmış oldukları bir sözleşmedeki muvazaayı ispat etmek için yazılı delil getirmek zorunda olduğundan yapılan sözleşmenin muvazaalı olduğunu iddia eden ve sözleşmenin tarafı olan eş, muvazaa iddiasını tanıkla ispat edemeyecektir. Benzer şekilde HMK m.203'te senetle ispat kuralının istisnası olarak belirli derecedeki yakınların senetle ispatı gereken uyuşmazlıklarda tanık dinletebileceklerine ilişkin hüküm, akrabalar arasında yapılan muvazaalı sözleşmelerde uygulanamayacağından, iddia sahibinin elinde bu yönde bir belge mevcut değilse ve bu iddiasını tanık dinletmek suretiyle ispat etmek ister ve karşı taraf da bunu kabul etmezse, muvazaa iddiası ispatlanmamış olacak ve sözleşme muvazaa yapılmamış gibi geçerli kabul edilecektir.

SONUÇ

Türk Medeni Kanunu m.222/III hükmü ile edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin kanuni bir karine getirilerek, bir eşin bütün mallarının aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal olacağı kabul edilmiştir. Bu hüküm gereğince, edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde mal rejiminin geçerli olduğu dönemde eşlerden biri adına satın alınan malın kanuni karine gereği edinilmiş mal olarak kabul edilmesi gerekir. Bu kanuni karine karşısında akrabalar arası satışların muvazaalı olduğuna ilişkin fiili karinenin edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde uygulanması mümkün değildir.

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde, mal rejiminin geçerli olduğu dönemde eşlerden biri adına satın alınan malın kanuni karine gereği edinilmiş mal olduğunun kabul edilip aksini iddia edenin TMK m.6 ve HMK

m.190 hükümleri gereğince bunu ispatlaması gerekir. Kural olarak hukuki işlemlerde taraflar iddialarını dayandırdıkları olguları her türlü delille ispat edebilirlerse de muvazaanın taraflarca ispatı bakımından bu kurala sınırlama getirilmiştir. HMK m.200-201 gereğince taraflar, yazılı veya resmi şekilde yapmış oldukları bir sözleşmedeki muvazaayı ispat etmek için yazılı delil getirmek zorundadırlar. Taraflar muvazaa iddialarını tanıkla ispat edemezler. Ancak muvazaa anlaşmasının resmi şekilde yapılması halinde, ispatın resmi senetle yapılması şart olmadığından, muvazaa iddiası yazılı senetle de ispat edilebilir. HMK m.203'te senetle ispat kuralının istisnası olarak belirli derecedeki yakınların senetle ispatı gereken uyuşmazlıklarda tanık dinletebileceklerine ilişkin hüküm, burada uygulanamaz. İddia sahibinin elinde bu yönde bir belge mevcut değilse ve bu iddiasını tanık dinletmek suretiyle ispat etmek ister ve karşı taraf bunu kabul etmezse, muvazaa iddiası ispatlanmamış olacağından, sözleşme muvazaa yapılmamış gibi geçerli kabul edilecektir.

Hakem Değerlendirmesi : Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması : Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek : Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review : *Externally peer-reviewed.*

Conflict of Interest : *The author has no conflict of interest to declare.*

Grant Support : *The author declared that this study has received no financial support.*

KAYNAKÇA

- ACABEY, Mehmet Beşir, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Mal Grupları- İspat Kuralları ve Eşlerin Paylı Mülkiyeti Altındaki Mallara İlişkin Düzenlemeler” **DE-ÜHFD**, Y. 2007, C. 9, ss. 491-534.
- ACAR, Faruk, **Aile Hukukumuzda Aile Konutu, Mal Rejimleri ve Eşin Yasal Miras Payı**, 6. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2021.
- AKINCI, Şahin, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde Karşılaşılan Bazı Meseleler ve Çözüm Önerileri” **Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan**, Y. 2016, C. 22, S. 4, ss. 165-190.
- AKINTÜRK, Turgut / ATEŞ, Derya, **Aile Hukuku**, 24. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2022.
- AKKURT, Sinan Sami, **Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, Medeni Hukuk II, Aile Hukuku**, Editör: Metin İkişler, Özlem Tüzüner, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, İstanbul, 2024.
- ALTAŞ, Hüseyin, “Munzam Zararda İspat Sorunu”, **AÜHFD**, Y. 2001, C. 50, S. 1, ss. 121-129.
- BULUT, Meltem, “Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Eşlerin Paylı Mülkiyetine Tabi Malların Hukuki Durumu”, **EBYÜHFD**, Y. 2016, C. 20, S. 3-4, ss. 125-148.
- DURAL, Mustafa /ÖĞÜZ, Tufan / GÜMÜŞ, Mustafa Alper, **Türk Özel Hukuku Cilt III, Aile Hukuku**, 17. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022.
- EDİS, Seyfullah, **Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri**, 1. Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara, 1979.
- ERDOĞAN, İhsan / KESKİN, A. Dilşad, **Türk Medeni Hukuku**, Genişletilmiş 3. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.
- EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 27. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.
- GENÇ ARIDEMİR, Arzu, “Eşlerden Birinin Üçüncü Kişiyle Yaptığı Muvazaalı İşlemlerin Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine İlişkin TMK md.229 Hükümü Çerçevesinde Değerlendirilmesi” **İHFM**, Y. 2018, C. 76, S. 2, ss. 443-480.
- GÜNERGÖK, Özcan / KAYIHAN, Şaban, **Borçlar Hukuku Dersleri (Genel Hükümler)**, 2. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2024.

- HATEMİ, Hüseyin, **Aile Hukuku**, 9. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2021.
- HAUSHEER, Heinz / REUSSER, E. Ruth / GEISER, Thomas, BK-Berner Kommentar, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, **Das Familienrecht, Das Eherecht, Das Güterrecht der Ehegatten**, Bern, 1992.
- JUNGO, Alexandra, **Personen-und Familienrecht art.1-456 ZGB-Partnerschaftsgesetz, CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht**, 4. Auflage, Zürich, 2023.
- KARAMERCAN, Fatih, **Katkı-Değer Artış Payı Katılma Alacağı Davaları**, 9. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2024.
- KAYIHAN, Şaban / GÜNERGÖK, Özcan / HÜSEYİN, İhsan, **Medeni Hukuka Giriş ve Türk Medeni Kanunu'nun Başlangıç Hükümleri**, 2. Baskı, Umutepe Yayınları, İstanbul, 2022.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M., **Katkı-Katılma Alacağı**, 4. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2014.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M., **Aile Hukuku**, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2022.
- KRAMER, Erns A. / SCHMIDLIN Bruno, **Allgemeine Einleitung in das schweizerische Obligationenrecht und Kommentar zu art.1-18 OR Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Allgemeiner Bestimmungen**, (Herausgeber: MEIER HAYOZ, Arthur), Bern, 1986.
- MULLER, Christoph, art.1-18 OR mit allgemeiner Einleitung in das Schweizerische Obligationenrecht, **Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen**, BK-Berner Kommentar, (Herausgeber: AEBI MULLER, Regina E.), Bern, 2018.
- NUSPLIGER, Isabelle, **ZGB Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch, OFK-Orell Füssli Kommentar**, 4. Auflage, Zürich, 2021.
- OĞUZMAN, Kemal / BARLAS, Nami, **Medeni Hukuk**, 23. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017.
- STECK, Daniel / FANKHAUSER, Roland, **Scheidung**, Band: I, ZGB und Band II: Anhänge, FamKomm, 4. Auflage, Bern, 2022.
- ŞİPKA, Şükran, "Türk Hukukunda Eşlerin Hukuki İşlem Özgürlüğünün Sınırları" **MHB**, Y. 2015, C. 35, S. 1, ss. 47-58.
- TEKİNAY, Selahattin Sulhi, **Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku**, 6. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1992.
- UYUMAZ, Murat, "Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tasfiyesinde İspat ve Envanter" **EBYÜHFD**, Y. 2017, C. 21, S. 3-4, ss. 123-170.
- ÜNAL, Akın, "Edinilmiş Mallara Katılma Rejimine Eleştirel Bir Bakış", **AHBVÜHFD**, Y. 2019, C. 23, S. 4, ss. 121-140.
- Von TUHR, Andreas / PETER, Hans, **Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts Band I**, 3. Auflage, Zürich, 1984.

YÜCER AKTÜRK, İpek. “Hısımlar Arası Satış Sözleşmeleri ve Muvazaa”, **EÜHFD**, Y. 2015, C. 10, S. 2, ss. 37-51.

ZEYTİN, Zafer, **Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi**, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2021.

www.hukukturk.com.